

Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık

Erol Duran¹
Nesime Ertan Özen²

Özet

Günümüzde kitle iletişim araçları teknolojinin gelişmesiyle birlikte değişime uğramış; bireyler bilgiyi edinmek ve yaymak için bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi araçları daha çok kullanır hâle gelmiştir. Dolayısıyla ekran yolu ile aktarımı sağlanan metinlere erişmek, bu metinleri algılamak ve anlamlandırmak önem taşımaktadır. Bu nedenle çağımızda dijital okuryazarlık önemli bir beceri hâline gelmiştir. Dijital okuryazarlık, dijital teknolojik araçları kullanarak bilgiye ulaşma ve bilgi üretme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Dijital okuryazar olabilmek için araştırma, sorgulama, problem çözme ve karar verme gibi eleştirel düşünme becerilerini yerine getirebilmek önemlidir. Çok iyi teknoloji kullanıcısı olmak dijital okuryazar olmak demek değildir. Eleştirel düşünme becerilerinin kullanımı bu yüzden önemlidir. Öğrencilerin dijital medyaya eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla yaklaşmasını ve anlamlandırmasını sağlamak, ilkokul ve Türkçe öğretmenlerinin bir görevi olmuştur. Ayrıca, alan uzmanlarının dijital metinler ve sosyal medya içerikleri konusunda bilinç oluşturmak ve geliştirmek için çalışmalar yapmaları gerekmektedir. Bu çalışma bu nedenlerle yapılacaktır. Bu çalışmanın amacı, ilkokul ve ortaokul Türkçe derslerinde ve öğretim programlarında dijital okuryazarlığın yer bulma durumunu araştırmaktır. Araştırmada öncelikle, dijital okuryazarlığa Türkçe öğretim programının kazanımlar ve açıklamalar bölümünde ne düzeyde değinildiği belirlenmiştir. Daha sonra Türkçe kitaplarında yer bulmuş ve dijital okuryazarlık becerisinin gelişimine katkı sağlayan metinler ve etkinlikler taranmıştır.

Anahtar Kelimeler

Dijital okuryazarlık
sorgulama
anlama
Türkçe öğretim programı
Türkçe ders kitabı

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 26/09/2018
Kabul Tarihi: 24/10/2018
Elektronik Yayın Tarihi: 24/12/2018

DOI: 11..11111/ted.xx

¹ Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erolduran@gmail.com

² Doktora Öğrencisi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, nesimeertan@gmail.com

Digital Literacy in Turkish Lessons

Abstract

Today, mass media has changed with the development of technology; individuals have become more likely to use tools such as computers, tablets and smart phones to acquire and disseminate information. Therefore, it is important to access texts that are transferred via screen, to perceive and understand these texts. For this reason digital literacy has become an important skill in our era.

Digital literacy is defined as the ability to access information and produce information using digital technological tools. It is important to be able to perform critical thinking skills such as searching, questioning, problem solving and decision making in order to become a digital literate. Being a very good technology user does not mean being a digital literate. This is why the use of critical thinking skills is important. Providing students to approach and understand the digital media with a critical and inquisitive point of view has been a task of elementary school and Turkish teachers. In addition, field experts need to work to raise awareness about digital texts and social media content. This work will be done for these reasons.

The aim of this study is to investigate how digital literacy takes place in primary and secondary school Turkish lessons and curriculum. Firstly in the research, the level of digital literacy in Turkish curriculum has been determined in terms of acquisitions and explanations. Later, texts and activities found in Turkish books and contributing to the development of digital literacy skills have been scanned.

Keywords

Digital literacy
questioning
comprehending
Turkish curriculum
Turkish course book

About Article

Sending Date: 26/09/2018

Acceptance Date: 24/10/2018

Electronic Issue Date: 24/12/2018

DOI: 11..11111/ted.xx

GİRİŞ

Okumak her gün hayatımızın bir parçasıdır. Okumak edindiğimiz bilgileri şekillendirir ve edindiğimiz bilgiler de fikir geliştirmemizi ve bu fikirlere dayanarak eylemler yapmamızı sağlar. İnternet ve internete bağlanan cihazlar birçok bilgiye ulaşmayı kolaylaştırır ve okuma şansını artırır. Dijital ortamlar, teknolojinin gelişmesi ile birlikte hayatımızda önemli bir yer edinmiştir. Bireylerin günlük yaşamlarında olduğu gibi okuma ve yazma becerilerinin yanı sıra dinleme ve konuşma becerilerinin kullanımlarında da değişim gözlenmektedir.

Teknoloji eğitimin gelecekte ne yönde değişim geçireceğini belirlemede büyük önem arz etmektedir (Banaszewski, 2005). Kaliteli eğitimin, çağdaş eğitim teknolojileri yoluyla yapılandırılmış uygulamalarla gerçekleştirileceği uluslararası düzeyde kabul görmüştür (Hızal, 1992). Yapılandırmacı yaklaşımda öğretim teknolojilerinin sunduğu imkânlar yoluyla öğrencilerin pasif izleyici konumundan çıkarılarak bilgiyi edinme yollarını bilen ve öğrenmenin etkisini keşfeden bireyler olarak yetiştirilmelerine katkı sağlanır (Tezci &

Perkmen, 2013). Bilgiye nasıl erişeceğini bilmek, bilgilerini kullanmak ve yeni bilgiler üretmek; bireyin bilgi toplumunun bir üyesi olduğunun göstergesidir (Gündüz & Odabaşı, 2004).

Teknoloji hayatın her yerinde yer almakta, çocuklar da doğdukları andan itibaren teknoloji ile karşılaşmaktadır (Hett, 2012). Bilişim teknolojilerinin yaygın olarak kullanıldığı bir süreçte dünyaya gelen bu nesil, dijital araçların kullanımını kısa sürede keşfedebilen, yaparak yaşayarak, bağımsız ve oyun merkezli öğrenen, çoklu işlemler yapabilen, dikkat süreleri kısa ve anında dönüt isteyen bireylerden oluşmaktadır. Bununla birlikte dijital araçların kullanımını basılı araçlara tercih eden, genellikle yalnız ama dijital sosyal çevresi gelişmiş bir nesildir (Baki, 2015). Teknolojiyle bu denli iç içe olan bir çağda, teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmak çağın ihtiyaç duyduğu birey tipini yetiştirmede önemli bir adım olacaktır (Yamaç, 2015).

21. yüzyılda öğrenme hızla değişen ve teknoloji ile dolu bir ortamda gerçekleşmektedir (Yang & Wu, 2012). Phillips & Williams (2004), 1997 sonrasında her şeyin elektronikleşmeye başladığını belirtmiştir. Bu durumun etkisinde kalarak eğitimin de elektronikleşmeden nasibini aldığı belirtilmiştir (Öngöz 2011). Geleneksel okuryazarlık eğitimi okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerilerinin öğretimini ifade etmektedir (Kurudayıoğlu & Tüzel, 2010; Moats, 2000; akt: Van Deursen & Van Dijk, 2014). Fakat günümüzün dijital dünyasında teknoloji, okuryazarlığın daha geniş bir anlama sahip olmasına katkıda bulunmuştur. Temel okuryazarlık becerilerine sahip olmanın yanı sıra, bugünün öğrencileri teknoloji becerilerine de ihtiyaç duymaktadır. Prensky'e (2001) göre öğrenciler kökten değişmiştir ve bugünün öğrencileri artık eğitim sistemimizin öğretmek üzere tasarladığı bireyler değildir. Bu becerilerden biri olan dijital okuryazarlık veri analiz araçlarını kullanarak bir içeriğin daha iyi anlaşılması ve teknoloji yoluyla öğrenme süreçlerinin hızlandırılması becerisidir (Holum & Gahala, 2001). 21. yüzyıl becerilerini oluşturan kategorilerden biri de dijital ortam odaklı okuryazarlıklardır (Jakes, 2006). Öğrencilerin ilkokuldan itibaren bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkili bir şekilde yararlanmak için 21. yüzyıl becerilerine sahip olması önemlidir. Bu konuda Ciğerci de (2015) teknolojinin, özellikle bilgisayarın sunmuş olduğu olanakların eğitim ortamlarında kullanılmasının 21. yüzyıl becerileri içerisinde yer alan dijital okuryazarlık -bilgi, medya ve teknoloji- becerilerinin gelişmesini sağlayacağını belirtmiştir.

Dijital okuryazarlık, dijital araçları dijital kaynakları fark etmek, erişmek, yönetmek, değerlendirmek, analiz etmek ve sentezlemek; yeni bilgi oluşturmak, kitle iletişim araçlarında ifadeler oluşturmak ve başkalarıyla iletişim kurabilmek için bireylerin farkındalığı, tutumu ve yeteneğidir (Martin, 2005). Eshet (2002), dijital okuryazarlığın özel bir düşünme şekli olduğunu; aynı zamanda internet üzerinden sadece bilgi edinmeyi değil, elde edilen verilerin nasıl değerlendirileceğini, ilgili ve ilgisiz bilgi arasında seçim yapabilmeyi gerektirdiğini belirtmiştir. Maden vd. (2018) tarafından yapılan genel tanımda dijital okuryazarlık kişilerin çeşitli amaçlarla dijital araçlardan (bilgisayar, televizyon, cep telefonu vb.) okuyup yazma durumları olarak belirtilmiştir. Temel dijital beceriler dijital aletleri kullanabilmeyi sağlayan açma, kapatma, klavye kullanımı, fare kullanımı, dokunmatik yüzey kullanımı, sağ-sol tıklama, çift tıklama, uzun basma gibi becerileri ile bilgisayar dosyalarının nasıl oluşturulacağını, kaydedileceğini, bulunacağını ve düzenleneceğini; çeşitli bilgisayar uygulamalarının nasıl açılacağını, kullanılacağını ve kapatılacağını da içerir. Ayrıca temel dijital beceriler günlük yaşamda dijital ortam yoluyla bir çocuğun öğretmenine e-posta göndermesi veya bir iş başvurusunun online olarak doldurulması gibi işleri yapmak için gerekli dil ve okuryazarlık becerilerine sahip olmayı da

içerir (https://lincs.ed.gov/publications/pdf/ELL_Digital_Literacy_508.pdf adresinden ulaşılmıştır). 21. yüzyılda öğrenciler sıralanan bu dijital okuryazarlık becerilerini geliştirme ihtiyacı duymakta (Eryılmaz & Uluyol, 2015) ve bu yolla teknoloji açısından zengin ortamlarda problem çözme becerisine sahip olmak amaçlanmaktadır (Cartelli & Giovannella, 2015).

Buckingham (2008) dijital okuryazarlık için temel becerilerin gerekli olduğunu fakat dijital okuryazarlığın bir bilgisayarın, klavyenin nasıl kullanılacağını veya çevrimiçi aramaların nasıl yapıldığını öğrenme meselesinden çok daha fazlası olduğunu belirtmiştir. Eğer öğrenciler tıpkı basılı materyalde olduğu gibi bilgiyi bilgiye dönüştüreceklerse, bilgiyi eleştirel olarak değerlendirebilmeli ve kullanabilmelidirler. Bu araştırma Türkçe öğretim programında yer alan kazanımların, açıklamaların, ders kitaplarında yer alan metin ve etkinliklerin bu bağlamda değerlendirilmesi açısından önemlidir.

Araştırmanın Önemi

Teknoloji hayatımızda giderek yaygınlaşmakta ve çoğu zamanda dijital görevleri günlük rutin olarak gerçekleştirir hale gelmekteyiz. Teknoloji insanların okuma, yazma, dinleme ve iletişim/konuşma becerilerini etkilemiştir. Bilgisayarlar yazma ve gelişimi için yeni fırsatlar yaratmış; internet, okuma ve yazma becerilerinin önemini ortaya çıkarmıştır (Ertem, 2014). Bu nedenle teknolojinin modern hayatın yaşanmasında sunduğu fırsatlardan yararlanmak için bireylerin dijital okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Sönmez & Gül (2014), dijital teknolojilerindeki gelişmelerin hızla ilerlediği bu çağda bireylerin karşılaştıkları dijital problemleri çözebilmeleri için, dijital okuryazarlık becerilerine sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Eğitim-öğretimi geliştirmek için sınıftaki teknolojiden büyük ölçüde yararlanılabileceği hatırlanmalıdır. Artık, dijital okuryazarlığın sınıfta temel bir beceri olarak dâhil edilmesi mümkün ve hatta gereklidir. Dijital okuryazarlık becerileri dijital çağda “hayatta kalma becerisi” olarak tanımlanmıştır (Eshet-Alkalai, 2004).

Öğretim programları ile ders kitaplarını hazırlayanlar ve ayrıca öğretmenler programlar, kitaplar ve dersler aracılığıyla öğrencilerin dijital okuryazarlığının geliştirilmesini sağlayacak fırsatlar sunmalıdır. UNICEF (2017) tarafından çocukların bilgili, katılımcı ve dijital dünyada güvende olmalarını sağlamak için dijital okuryazarlık dersinin gerekliliği belirtilmiştir. Dijital okuryazar olan bireyler sadece teknolojiyi iyi kullanmakla kalmaz, analitik düşünme becerilerinin de gelişmiş olması nedeniyle toplumda karşılaştığı sorunlara makul yaklaşımlar sergileyerek çözümler üretebilirler (Elçi, 2015). Dijital okuryazar olan bireyler teknoloji yoluyla kişisel gelişimine katkı sunacak, hayatın herhangi bir bağlamında problemini çözecek, toplumsal katılım ve üretimini destekleyecek şekilde yeterliklere sahiptir (Acar, 2015).

Bu çalışma 21. yüzyıl becerilerinden biri olan dijital okuryazarlığın Türkçe ana dili öğretim programı ve derslerinde ne şekilde yer aldığının belirlenmesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın Türkçe ana dili öğretim programı, Türkçe ders kitapları ve dijital okuryazarlık ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı beklenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, ilkokul ve ortaokul Türkçe derslerinde ve öğretim programlarında dijital okuryazarlığın yer bulma durumunu inceleme amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın dört alt amacı bulunmaktadır:

1. İlkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programında dijital okuryazarlık ile ilgili ne tür açıklamalara yer verilmiştir?
2. İlkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programında dijital okuryazarlık eğitimi ile ilişkili kazanımlar nelerdir?
3. İlkokul Türkçe ders ve çalışma kitaplarında dijital okuryazarlık ne düzeyde yer almaktadır?
4. Ortaokul Türkçe ders ve çalışma kitaplarında dijital okuryazarlık ne düzeyde yer almaktadır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma nitel model kullanılarak tasarlanmıştır. Veriler doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin ya da kavramaların varlığını belirleme amacıyla yapılır (Öztürk vd., 2016). Betimsel analizde ise elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulması amaçlanır (Yıldırım & Şimşek, 2003).

Veri Toplama Aracı

2018 ilkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programı ile 2017-2018 eğitim-öğretim yılında kullanılan ilkokul ve ortaokullar için hazırlanmış Türkçe ders kitabındaki metinler ve çalışma kitabındaki etkinliklerden araştırmanın verileri elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın süreci 2018 MEB Türkçe dersi öğretim programı ile ilk ve ortaokul Türkçe ders/çalışma kitaplarının incelenmesini kapsamaktadır.

Veri toplama sürecinin ilk aşamasında veri kaynağı olarak belirlenen 2018 MEB Türkçe dersi öğretim programının her bir başlığında dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar taranmıştır. Yine öğretim programında dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilebilecek kazanımlar taranmıştır.

Veri toplama sürecinin ikinci aşamasında ilk ve ortaokul Türkçe dersi kitaplarındaki metinler ve çalışma kitabındaki etkinlikler dijital okuryazarlık ile ilgili kavramlar göz önünde bulundurularak taranmış ve dijital okuryazarlığın ne düzeyde yer aldığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın son aşamasında ise toplanan veriler üç Türkçe eğitimi alan uzmanı ile birlikte değerlendirilmiştir. Çalışma kitaplarında yer alan bazı etkinliklerin yönergelerinde açıkça ne yapılması gerektiğinin belirtilmediği görülmüştür. Örneğin 3. sınıf Türkçe ders kitabı sayfa 49'da yer alan 2. etkinliğin yönergisinde "... araştırarak bulunuz." ifadesi yer

almıştır. Fakat öğrencilerin araştırma yaparken hangi kaynaklardan yararlanması gerektiği belirtilmemiştir. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda bu etkinliklerin dijital okuryazarlık ile tam olarak ilişkilendirilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

Araştırmanın doküman incelemesi yoluyla elde edilen verileri içerik ve betimsel analiz teknikleri ile incelenmiştir. Analizin geçerlik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla veriler üç Türkçe eğitimi alan uzmanı tarafından değerlendirilmiştir.

İçerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya çalışılır; birbirine benzediği ve birbiri ile ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek yorumlanır (Altunışık vd., 2010). Araştırmada ilkökul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programı dijital okuryazarlık temel alınarak yorumlanmış ayrıca ders kitapları incelenerek elde edilen veriler tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlilik

Araştırmanın verileri üç Türkçe eğitimi alan uzmanı ile birlikte değerlendirilerek çalışmanın niteliğinin artırılması amaçlanmıştır. Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin nitel araştırmalar konusunda uzman olan kişilerle paylaşılması ve uzmanlardan dönüt alınması araştırmanın güvenilirliğini artırmaktadır (Glesne & Peshkin, 1992).

BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu alt probleme ilişkin bulgular 2018 Türkçe dersi öğretim programı incelenerek elde edilmiştir.

Program (MEB, 2018) incelendiğinde üçüncü sayfa, "Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları" başlığı altında "Bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim, ... bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir.", "... yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur." ifadelerine yer verilmiştir. Bu başlık altında teknolojiye yaşanan değişimler ve bunun etkileri üzerinde durulmuştur. Ayrıca programda yer alan dijital yetkinlik kavramını göz önünde bulundurduğumuzda öğretim programları hakkında yapılan genel açıklamada dijital okuryazarlık yerini almıştır.

Programın (MEB, 2018) üçüncü sayfasında yer alan "Öğretim Programlarının Amaçları" başlığı altında yer alan amaçlara bakıldığında "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde yer alan yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak" ifadesi ile dijital okuryazarlığa yer verildiğini görmekteyiz.

Programın (MEB, 2018) dördüncü sayfasında "Öğretim Programlarının Perspektifi" başlığı altında yer alan "Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş ... bireyler yetiştirmektir." ifadesi ile dijital okuryazarlığa yer verildiğini görmekteyiz. Bu başlık altında yer alan "Yetkinlikler" alt başlığında ise dördüncü madde "Dijital Yetkinliktir".

Programın (MEB, 2018) sekizinci sayfasında Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanması başlığı altında yer alan "1. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın Özel Amaçları" alt başlığında öğrencilerin "basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, ...becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır." ifadesi ile dijital okuryazarlığa doğrudan değinilmiştir. Yine bu başlık altında yer alan "2. Öğrenme Öğretme Yaklaşımı" ikinci alt başlığında "Öğrenciler ... bilgisayar programlarından yararlanmaları için teşvik edilmelidir.", "Dersin işlenişinde ... slayt, bilgisayar, televizyon, etkileşimli tahta, internet,

EBA içerikleri vb. etkin olarak kullanılmalıdır.” ifadeleri ile dijital araçların ders esnasında kullanılmasından da bahsedilmiştir.

Programda (MEB, 2018) on beşinci sayfada “Temalara İlişkin Açıklamalar” başlığında “okuma kültürü, iletişim, bilim ve teknoloji” seçmeli temalarında ve konu önerilerinde dijital okuryazarlığa yer verilmiştir.

“Metin Sayısı ve Metin Türlerine İlişkin Açıklama” başlığında (MEB, 2018, s.17) bilgilendirici metin türünde “blog, e-posta, sosyal medya mesajları” gibi dijital okuryazarlık becerilerini gerektirecek metinlerin ders kitaplarında yer alması öngörülmüştür.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programında dijital okuryazarlık eğitimi ile ilişkili kazanımlar nelerdir?” alt problemine yönelik elde edilen bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Dijital Okuryazarlık İle İlgili Programda Yer Alan Kazanımlar

Öğrenme Alanı	Kazanımlar	Sınıf Düzeyi							
		1	2	3	4	5	6	7	8
Dinleme/ İzleme	Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir.				✓				✓
	Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir.								✓
Okuma	Kısa ve basit dijital metinleri kavrar.			✓	✓				
	Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar.			✓	✓				
	Medya metinlerini değerlendirir.				✓	✓	✓	✓	
	Bilgi kaynaklarını etkili bir şekilde kullanır.				✓	✓	✓	✓	✓
	Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.					✓			✓
	Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.					✓	✓	✓	✓
	Metinlerin yazılı hali ile medya sunumlarını karşılaştırır.							✓	
	Medya metinlerini analiz eder.								✓
Yazma	Edebi eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.								✓
	Yazdıklarını paylaşır.						✓	✓	✓
	Bilgilendirici metin yazar.							✓	

Elde edilen bulgular incelendiğinde 1. ve 2. sınıf kazanımları içerisinde dijital okuryazarlık ile ilişkili herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. 3. sınıftan itibaren tüm sınıf düzeylerinde dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar yer almaktadır. Dijital okuryazarlık ile ilgili kazanım sayısı en az 3. sınıfta bulunurken, en fazla kazanım sayısı 7. ve 8. sınıflarda yer almaktadır. Ayrıca tüm sınıf düzeylerinde konuşma öğrenme alanı içerisinde dijital okuryazarlık ile ilgili bir kazanıma rastlanmamıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “İlkokul Türkçe ders ve çalışma kitaplarında dijital okuryazarlık ne düzeyde yer almaktadır?” alt problemine yönelik bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. İlkokul Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular

Sınıf Düzeyi	Ders Kitabındaki Toplam Metin Sayısı	DO'ya Katkı Sağlayan Metin Sayısı	Örnek	Çalışma Kitabındaki Toplam Etkinlik Sayısı	DO'ya Katkı Sağlayan Etkinlik Sayısı	Örnek
2	50	1	Günümüzde internet bizim için vazgeçilmez bir bilgi ve eğlence kaynağı haline geldi. Peki internet ne? Nasıl çalışır? Ne kadar güvenli? Haydi gelin birlikte öğrenelim!...(3. kitap, dinleme metni).	428	4	İnternet üzerinden neler yapılabilir? İnternet üzerindeki tehlikelerden korunmak için neler yapılabilir? (3.kitap, s.240).
3 (Nova)	51	2	Bazen masa üstünde bazen de diz üstünde Bilgisayar dedikleri şu dünya. Sanki gerçekten de dünya onun içinde Bilgisayar dedikleri şu dünya. ... (2. kitap, s.52).	207	2	Şiire göre bilgisayar içinde neleri toplamıştır? (2. kitap, s.85).
3 (MEB)	48	-	-	228	-	-
4	48	1	Yüce kralım işte, size göstermek istediğim yapıt (Tiyatronun arkasında Aspendos Tiyatrosu'nun büyük bir fotoğrafı ya da slaytı görünür.) (3. kitap, s.110).	320	-	-

*DO (Dijital Okuryazarlık)

2. sınıf düzeyinde sadece MEB yayınevine ait ders kitabı mevcuttur. Araştırmada incelenen ders ve çalışma kitaplarında 2. sınıf düzeyinde 1 metin ve 4 etkinliğin dijital okuryazarlıkla ilgili olduğu görülmüştür. 3. sınıf düzeyinde MEB yayınevi ve Nova Yayıncılık Sanayi Ve Ticaret Ltd. Şti.'ye ait 2 ders kitabı mevcuttur. 3. sınıf düzeyinde özel yayınevine ait ders kitabında 2 metin ve 2 etkinliğin dijital okuryazarlık ile ilgili olduğu görülmüştür. 3. sınıf MEB yayınevine ait kitapta herhangi bir metin ya da etkinlik dijital okuryazarlık ile ilişkilendirilememiştir. 4. sınıf düzeyinde sadece MEB yayınevine ait ders kitabı mevcuttur. 4. sınıf ders kitabında 1 metin dijital okuryazarlık ile ilgili görülürken, etkinliğe rastlanmamıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Ortaokul Türkçe ders ve çalışma kitaplarında dijital okuryazarlık ne düzeyde yer almaktadır?” alt problemine yönelik bulgular Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına İlişkin Bulgular

Sınıf Düzeyi	Ders Kitabındaki Toplam Metin Sayısı	DO’ya Katkı Sağlayan Metin Sayısı	Örnek	Çalışma Kitabındaki Toplam Etkinlik Sayısı	DO’ya Katkı Sağlayan Etkinlik Sayısı	Örnek
5	40	3	...ancak teknoloji çağında her türlü bilgi ve belgeye dijital yollardan ulaşılabilir olması insanlara kütüphaneleri unutturmuş gibi görünüyor (dinleme metni).	248	9	Damla “gov” ve “edu” uzantılı sitelerin güvenilir bilgiler içerdiğini söylüyor. Bu internet uzantıları niçin güvenilir bilgiler içeriyor olabilir? (s.123).
6 (Başak)	52	3	...sosyal paylaşım sitelerinin ve bilgisayarların, tüketim ağırlıklı yaşam biçimlerinin benimsendiği günümüz dünyası anlatılmaktadır (s.48).	364	20	Genel Ağ ortamında eriştiğimiz her bilgi güvenilir mi?: Haberi farklı kaynaklarda araştırmalı mıyız? Neden? Farklı kaynaklardan kontrol etmek önemli mi? (s.188).
6 (MEB)	52	3	...internet üzerinden müracaat edilebilir, mail yoluyla başvuru yapılabilir. (s.52)	198	6	...Hangi döneme ve nereye gittiğinizi, orada kimlerle ve nasıl bir olayla karşılaştığınızı anlatan bir hikâye yazınız. ... Çalışmanızı elektronik postayla bir arkadaşınıza gönderiniz (s.203).
7	36	-	-	203	2	Aşağıdaki elektronik postayı

						doldurarak arkadaşınız ramazan bayramı ile ilgili bir kutlama iletisi yazınız (s.50).
8 (Dörtel)	36	-	-	203	1	Cep telefonunun günlük hayatımıza sağladığı yararları anlatan bir sohbet yazısı yazınız (s.18).
8 (MEB)	36	-	-	197	1	... Bu yazınızı elektronik ortama aktarıp bir arkadaşınıza postalayınız (s.25).

5. sınıf düzeyinde sadece MEB yayınevine ait ders kitabı mevcuttur. Araştırmada incelenen 5. sınıf ders ve çalışma kitaplarında 3 metin ve 9 etkinliğin dijital okuryazarlık ile ilgili olduğu görülmüştür. 6. sınıf düzeyinde MEB yayınevi ve Başak Matbaacılık ve Tanıtım Hiz. Ltd. Şti.'ye ait 2 ders kitabı mevcuttur.

6. sınıf özel yayınevine ait kitapta 3 metin ve 20 etkinlik dijital okuryazarlıkla ilişkilendirilirken, 6. sınıf MEB yayınevine ait kitapta 3 metin ve 6 etkinlik dijital okuryazarlık ile ilişkilendirilmiştir. 7. sınıf düzeyinde MEB yayınevine ait ders kitabı mevcuttur.

7. sınıf ders kitabında 2 etkinlik dijital okuryazarlık ile ilgili görülürken, metne rastlanmamıştır. 8. sınıf düzeyinde MEB yayınevi ve Dörtel Yayıncılık'a ait 2 ders kitabı mevcuttur. 8. sınıf özel ve MEB yayın evlerine ait ders kitaplarında dijital okuryazarlık kazanımlarını sağlayacak bir metin yer almazken, her iki kitapta da birer etkinliğe rastlanmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Ana dili öğretiminde, önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda oluşturulan öğretme öğrenme süreçleriyle planlı bir dil öğretimi yapılmakta, bu öğretimde çocuğun dili etkili ve doğru kullanması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda yapılacak dil öğretimi, çocuğun eğitimi boyunca gerçekleştireceği tüm öğrenmeleri etkilemektedir. (Ciğerci, 2015). Öğretim programları eğitim kurumlarının bir parçasıdır. Eğitim kurumlarının teknoloji konusunda sınırlı kalması, okullarda "dijital uyumsuzluk" yaşanmasına sebep olmaktadır (Atal & Usluel, 2011).

Bu doğrultuda Türkçe dersi öğretim programının incelenmesi önem arz etmektedir. Araştırmanın birinci alt probleminden elde edilen bulgulara göre dijital okuryazarlık, öğretim programları hakkında yapılan genel açıklamada, öğretim programlarının genel amaçları ve perspektifi başlıklarında yer almaktadır. Programın yetkinlikler alt başlığında ise dijital yetkinliği açık bir şekilde görmekteyiz.

Ayrıca Türkçe dersi öğretim programının özel amaçları, öğrenme öğretme yaklaşımı başlıklarında da yer almaktadır. Bazı seçmeli temalarda ve metin türlerinde de dijital okuryazarlık becerilerini gerektirecek konu ve metin türleri vardır. Yamaç (2018) tarafından da Türkçe öğretim programında dijital yetkinliğin temel becerilerden biri olarak görüldüğü belirtilmektedir.

Lam & Wong (2017) Hong Kong'da ikinci dil olarak öğretilen İngilizce müfredatını dijital okuryazarlık bağlamında incelediklerinde dijital okuryazarlığın öğretiminde yaşanan sınırlılığın bu becerileri geliştirecek uygulamaların eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedir.

Hague & Payton (2010) 2008'de İngiltere, Galler ve Kuzey İrlanda'daki ortaokullarda ulusal müfredatın okullara kendi müfredatlarını planlama ve yönetme konusunda daha fazla yerel esneklik sağlamak için yeniden düzenlendiğini belirtmektedir. Bu düzenleme çerçevesinde tüm müfredatta bilgi iletişim becerilerinin üzerinde durulmuş ve bilgi iletişim teknolojileri becerileri geliştirilmesi gereken temel becerilerden olarak belirtilmiştir. Ayrıca 3-15 yaş arası eğitimi kapsayan İskoçya müfredatında da dijital okuryazarlıkla yakından ilişkili kazanımlar yer almaktadır.

Kanada'nın eyaletlerinden biri olan British Columbia Eğitim Bakanlığı tarafından dijital okuryazarlık çerçeve programı hazırlanmış ve bu programda dijital okuryazar öğrencilerin hangi becerilere sahip olması gerektiği, bu becerileri kazandırmak için yapılabilecek aktiviteler gibi uygulamalardan bahsedilmiştir (<https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/education/kindergarten-to-grade-12/teach/teaching-tools/digital-literacy-framework.pdf> adresinden ulaşılmıştır).

Tay (2017) 2005 ve 2017 sosyal bilgiler dersi öğretim programlarını karşılaştırdığı çalışmasında 2017 taslak programında, 2005 programından farklı olarak dijital okuryazarlık becerilerinin tıpkı Türkçe dersi öğretim programında olduğu gibi doğrudan yer aldığını belirtmektedir.

Peker-Ünal (2017) ortaöğretim kademesinde uygulanmakta olan "Bilgi ve İletişim Teknolojileri" dersi öğretim programında yer alan dijital vatandaşlık öğelerinin düzeylerinin belirlenmesini amaçladığı çalışmasında öğretim programında yer alan dijital vatandaşlık öğelerinin sayıca yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın ikinci alt probleminden elde edilen bulgulara göre dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımlar 1. ve 2. sınıf düzeylerinde yer almazken, 7. ve 8. sınıf düzeylerinde yoğunlaşmaktadır. Ayrıca herhangi bir sınıf düzeyinde konuşma öğrenme alanında dijital okuryazarlık ile ilgili bir kazanıma rastlanmamıştır. Yamaç (2018) tarafından da Türkçe öğretim programında ilk dört sınıfta çevrim içi okuma ve yazma ile ilgili kazanımlara hemen hemen hiç yer verilmediği belirtilmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminden elde edilen bulgulara göre 2. sınıf düzeyinde dijital okuryazarlık ile ilgili bir kazanım yer almazken ders ve çalışma kitaplarında dijital okuryazarlığa yer verildiğini görmekteyiz. Özel yayınevine ait 3. sınıf ders kitabında dijital okuryazarlık ile ilgili metin ve etkinlikler yer alırken MEB yayınevine ait kitapta herhangi bir metin ya da etkinlik yer almamıştır. 4. sınıf ders kitabında dijital okuryazarlık ile ilgili bir metin yer alırken, etkinliği rastlanmamıştır.

Araştırmanın dördüncü alt probleminden elde edilen bulgulara göre 5. ve 6. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında dijital okuryazarlık kazanımları ile ilgili metin ve etkinlikler yer almaktadır. 7. ve 8. sınıf ders kitaplarında dijital okuryazarlık ile ilgili etkinlikler görülürken, metne rastlanmamıştır.

Maden vd. (2018) 2016 yılında kullanılan MEB yayınevine ait 5. sınıf Türkçe ders kitabını dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirmeyi amaçladıkları çalışmalarında doğrudan dijital ortamlarla ilgili olan temada bahsi geçen kavramların az yer aldığını, dil becerileri öğretilirken bilim ve teknolojiden yararlanma ve aralarında bağ kurma bakımından bir eksikliğin olduğunu belirtmektedir.

Karasu-Avcı & Faiz (2018) 2018 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında belirtilen Etkin Vatandaşlık öğrenme alanını ele alarak 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında bu öğrenme alanında yer alan metinlerdeki becerilerin ve değerlerin belirlenmesini amaçladıkları çalışmalarında, 4. sınıf ders kitabında dijital okuryazarlık becerilerinin tespit edildiğinin görülürken, 5. sınıf ders kitabında tespit edilmediğini belirtmiştir.

Çubukçu & Bayzan (2013), dijital vatandaşlığı fırsat ve tehdit yönleri ile incelerken dijital okuryazarlık becerileri için FATİH Projesi'nin okullardaki eğitim sürecinde önemli bir yeri olduğunu fakat bilgisayar ve bilişim derslerinin okullarda etkin olarak verilemediğini, güvenli internet kullanımı ve bilişim okuryazarlığı müfredatlarına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda öğretim programımızda açıkça yer alan dijital okuryazarlık becerilerinin bilişim dersleri yoluyla uygulamalı olarak gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Hobbs (2010) çoğu eğitim fakültesinin öğrencilerine dijital okuryazarlık eğitimi sunmakta yetersiz kaldığını belirtmiştir. Bu beceri ve yetkinliklerin geliştirilmesine yardımcı olacak kişilerin öğretmenler olduğunu düşündüğümüzde eğitim fakültelerimizin öğretmen adaylarına dijital okuryazarlık eğitimini sağlamada yetkin olması gerektiğini belirtebiliriz.

İnsanlar, bir web sitesiyle ilişkili bir sohbet masasında iletişim kurarken, bir video cam kullanarak birbirleriyle konuştuklarında veya sanal gerçeklik rol yapma oyunları oynamakla birlikte okuma yazma uygulamalarını yeniden yapılandırmaktadır. İnteraktivite ile birlikte okur kavramı interaktif okuryazar haline gelmiştir (Türkoğlu & Doğan, 2018). İşte bu yeni ortamda gerçekleştirilen okuma yazma edimi sürecinde öğretim programımızın kazanımları ile ders kitaplarında yer alan metinler ve etkinlikler uyumlu hale getirilmelidir.

Okur-yazar olmak için, öğrencilerin sadece okuyup yazmaktan daha fazlasını yapmaları gerekir. Giderek karmaşıklaşan bilgileri kullanabilmek için anlamak, uygulamak, analiz etmek, sentezlemek, değerlendirmek ve yaratmak zorundadırlar. Bu, çoklu okuryazarlıkların gelişmesine ve öğrencilerin geleneksel metinler, görseller ve hiper metinler de dâhil olmak üzere her türden metinlerle çalışmasına imkân sağlamaktadır (Thesen & Kara-Soteriou, 2011). Dijital okuryazarlık becerilerini kazandırmayı beklediğimiz öğrencilerimizin Türkçe derslerinde ders kitaplarında yer alan geleneksel metinlerin dışında hiper metinler ile çalışmasına da imkân sağlanmalıdır.

Sistemin bütününe (okul, öğretmen, öğrenci, ders kitabı hazırlayıcıları vs.) bir çerçeve sunan öğretim programının nitelikli olması, ana dili eğitimi becerilerinin bütünlük içinde birbiriyle ilişkili olması gerektiği kadar bir becerinin alt boyutlarının da o beceriye özgü kazanımları barındırması bakımından önemlidir (Arı, 2017). Bu nedenle araştırmanın ikinci alt probleminden elde edilen bulgulara dayanarak özellikle 2. sınıf düzeyinde dijital okuryazarlık ile ilgili kazanımların programda yer alması önerilmektedir.

Yamaç (2018) öğrencilerin yeterli düzeyde okuryazar olabilmeleri için öğretim programlarının ve sınıf çevrelerinin yeniden ele alınması gerektiğini, gelişen internet ve bilgi teknolojileri ile birlikte öğretmenlerin dijital teknolojileri okuma ve yazma eğitimine entegre ederek kullanabilmeleri için dijital kitap oluşturma, dijital okuma ve yazma, çok biçimli içerik oluşturma, iş birlikli yazma ve grafik düzenleyiciler oluşturma gibi birçok araç ve uygulamanın olduğunu belirtmiştir. Bu doğrultuda bahsi geçen uygulamalar veya yazılımlar hakkında eğitime ihtiyaç duyan öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2015). *Anne ve babaların ilköğretim ortaokul ve lise öğrencisi çocukları ile kendilerinin dijital okuryazarlıklarına ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya.
- Arı, G. (2017). Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki (ortaokul) okuma kazanımlarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 685-703.
- Atal, D., & Usluel, Y. (2011). İlköğretim öğrencilerinin okul içinde ve dışında teknoloji kullanımları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 24-35.
- Baki, Y. (2015). *Dijital öykülerin altıncı sınıf öğrencilerinin yazma sürecine etkisi*. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Banaszewski, T. M. (2005). *Digital storytelling: supporting digital literacy in grades 4-12* (Yüksek Lisans Tezi). Institute of Technology, Georgia.
- Buckingham, D. (2008). Defining digital literacy – what do young people need to know about digital media? *Digital literacies: Concepts, policies and practices*, 30, 73-91.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cartelli, A. & Giovannella, C. (2015). *Digital literacy and digital competence: facts, problems, needs & trends*. Erişim tarihi: 04.09.2018, https://www.researchgate.net/publication/271205438_Digital_Literacy_and_Digital_Compentence_Facts_Problems_Needs_Trends.
- Ciğerci, F. M. (2015). *İlkokul dördüncü sınıf Türkçe dersinde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde dijital hikâyelerin kullanılması* (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Çubukçu, A. & Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Elçi, A. C. (2015). *Bilişim teknolojileri ve yazılım dersi öğretim programına yönelik öğrenci görüşlerinin dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ertem, İ. S. (2014). *Okuma yazma eğitimi ve teknolojisi*. Ankara: Nobel.
- Eshet, Y. (2002). *Digital literacy: A new terminology framework and its application to the design of meaningful technology-based learning environments*. Erişim tarihi: 05.10.2018, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED477005.pdf>.
- Eshet, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of educational multimedia and hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Glesne, C. & Peshkin, A. (1992). *Becoming qualitative researchers an introduction*. London: Longman Group Ltd.

- Gündüz, Ş. & Odabaşı, H.F., 2004. Bilgi çağında öğretmen adaylarının eğitiminde öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme dersinin önemi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology (TOJET)*, 3, 1.
- Hague, C. & Payton, S. (2010). *Digital literacy across the curriculum*. Erişim tarihi: 05.09.2018, <https://www.nfer.ac.uk/publications/FUTL06/FUTL06.pdf>.
- Hett, K. (2012). Technology-supported literacy in the classroom: Using audiobooks and digital storytelling to enhance literacy instruction. *Illinois Reading Council Journal*, 40(3), 3-13.
- Hızal, A. (1992). İlköğretim uygulamalarında eğitim teknolojisinden yararlanma olanakları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 81-87.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and Media Literacy: A plan of action, by the aspen institute communications and society program*. Erişim tarihi: 04.12.2018, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED523244.pdf>
- Holum, A. & Gahala, J. (2001). *Critical issue: using technology to enhance literacy instruction*. Erişim tarihi: 08.08.2018, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED480229.pdf>.
- Jakes, D. (2006). *Standards-proof your digital storytelling efforts*. Erişim tarihi: 25.09.2016, <http://www.techlearning.com/tech/media-coordinators/0018/standards-proof-your-digital-storytelling-efforts/43347>.
- Karasu-Avcı, E. & Faiz, M. (2018). 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitapları “etkin vatandaşlık” öğrenme alanında yer alan becerilerin ve değerlerin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Kurudayıoğlu, M., & Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28(28), 283-298.
- Lam, C. & Wong, C. (2017). *Challenges for digital literacy in English curriculum*. Erişim tarihi: 05.09.2018, <http://ceur-ws.org/Vol-1918/lam.pdf>.
- LINCS. *Integrating digital literacy into English language instruction: issue brief*. Erişim tarihi: 08.08.2018, https://lincs.ed.gov/publications/pdf/ELL_Digital_Literacy_508.pdf.
- Maden, S., Maden, A., Banaz, E. (2018). Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının dijital okuryazarlık bağlamında değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 685-698.
- Martin, A. (2005). *DigEuLit – a European framework for digital literacy: A progress report*. *Journal of e-Literacy*, 2(2), 130-136.
- MEB. (2018). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar).
- Öngöz, S. (2011). *Eğitim fakültelerinde okutulan gelişim ve öğrenme dersine yönelik hazırlanan bir elektronik kitabın değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- Peker-Ünal, D. (2017). Bir öğretim programındaki dijital vatandaşlık öğeleri ve ortaöğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlık öğelerine sahip olma durumları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 5, 180-195.
- Phillips, L.L. & Williams, S.R. (2004). Collection development embraces the digital age - a review of the literature, 1997-2003. *The Association for Library Collections & Technical Services*, 48(4), 273-288.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Sönmez, E. E. & Gül, H. Ü. (2014). *Dijital okuryazarlık ve okul yöneticileri*. Erişim tarihi: 06.09.2018, <http://inet-tr.org.tr/inetconf19/ozet/69.html>.
- Tay, B. (2017). 2005 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ile 2017 Sosyal Bilgiler dersi taslak öğretim programının karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 8(27), 461-487.
- Tezci, E., & Perkmen, S. (2013). Oluşturmacı perspektiften teknolojinin öğrenme-öğretme sürecine entegrasyonu. K. Çağıltay, Y. Göktaş (Ed.). *Öğretim teknolojilerinin temelleri: teoriler, araştırmalar, eğilimler* (Birinci Baskı) içinde (s. 185-211). Ankara: PegemA.
- Thesen, A., & Kara-Soteriou, J. (2011). Using digital storytelling to unlock student potential. *New England Reading Association Journal*, 46(2), 93-100.
- Türkoğlu, H. S., & Doğan, B. Ö. (2018). Sosyal medya üzerinden okurun değişimi ve bilgi güvenilirliği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 371-385.
- Uluyol, Ç., & Eryılmaz, S. (2015). 21. yüzyıl becerileri ışığında Fatih Projesi değerlendirmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229.
- UNICEF. (2017). *Dünya çocuklarının durumu 2017: dijital bir dünyada çocuklar*. Erişim tarihi:06.09.2018,http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/SOWC_2017_SUM_T_R.pdf.
- Van Deursen, A. J., & Van Dijk, J. A. (2014). Modeling traditional literacy, Internet skills and Internet usage: An empirical study. *Interacting with computers*, 28(1), 13-26.
- Yamaç, A. (2015). *İlkokul üçüncü sınıf öğrencilerinin yazma becerilerinin gelişiminde dijital hikâyelerin etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yamaç, A. (2018). Yeni okuryazarlığa genel bir bakış: karar alıcılar, araştırmacılar ve öğretmenler için bazı öneriler. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), 383-410.
- Yang, Y-T. C., & Wu, W-C. I. (2012). Digital storytelling for enhancing student academic achievement, critical thinking, and learning motivation: A year-long experimental study. *Computers & education*, 59(2), 339-352.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

BC's Digital Literacy Framework. Erişim tarihi: 05.09.2018,
<https://www2.gov.bc.ca/assets/gov/education/kindergarten-to-grade-12/teach/teaching-tools/digital-literacy-framework.pdf>.